

Hr. Christen Andersen Holm, Sognepræst i Vigerslev og Vevlinge.

Af *Henry Lauridsen.*

Christen Holm er født i Svendborg d. 11. Oktober 1662 en Lørdag Aften imellem Klokken 9 og 10. Hans Fader var Hr. Anders Christensen Holm, residerende Kapellan ved Frue Kirkes Menighed. Hans Moder, Anna Christophersdatter Abraham, er ogsaa født i Svendborg og var iblandt de sidste, der brugte det Tilnavn, og af en Slægt, hvoraf der i lang Tid havde været mange formuende Borgere og Øvrighedspersoner der i Byen. Søndagen efter, d. 19. Oktober, døbtes han i Frue Kirke og var det første Barn, den nyankomne Sognepræst, Hr. Lucas Madsen Friis, døbte der.

Efter hans Faders Død, d. 26. April 1669, indgik Moderen 3die Gang Ægteskab med Mandens Efterfølger, Hr. Jesper Kildgaard, med hvem hun ingen Børn fik. Den slette Tilstand paa den Tid der i Byen, foraarsaget af Fjendens Omfart i Landet, gjorde hans Forældres Vilkaar saa kummerlige, at de, tvivlende om Lejlighed til at holde ham til Studeringer, satte ham 7 Aar gammel i dansk Skole hos en Mand, kaldet Hans Hører, over hvis ubillige Haardhed han altid klagede. Denne ubehagelige Omstændighed hjalp til, at han 9 Aar gammel blev sat i Byens latinske Skole, og hvor ung han end var, glædede han sig overmaade meget over denne Forandring og blev ved med Lyst at gaa der til 1679, da han efter forudgaaende Prøve blev kendt dygtig til at faa Plads i Odense Skoles Mesterlektie.

Fra den 16. Juni 1679 fortsatte han sine Studeringer dér under Rektor, Mag. Niels Haels og Conrektor, Mag. Jørgen Hane, indtil han den 21. Juni 1681 med et godt Vidnesbyrd af Mag. Haels blev sendt til Universitetet, hvor han den 18. Juli blev indskrevet af daværende Rektor, Dr. Oluf Borch og udvalgte til sin „besynderlige Anfører i Studeringer“ Prof. Mathias Jacobæus, daværende Lærer i det græske Sprog. Derpaa drog han tilbage til Svendborg, hvorfra han fik Plads hos Postmesteren i Odense, Søren Bolt, hvis Børn han underviste indtil St. Hansdag 1682, da han igen drog til København, og „efter den Tids Maade kom strax til at gjøre Prøvestiil for at faa Sted paa Klosteret, det han og erholdt under daværende Præposito M. Jørgen Hammer“.

December 1682 underkastede han sig den philosophiske Prøve og Aaret efter, d. 23. Juli 1683, den theologiske under D. Christian Nold og D. Johannes Lassenius, for hvilken sidste han ogsaa aflagde Prøveprædiken i Trinitatis Kirke d. 3. August. Seks Dage senere tog han til Svendborg, hvor han blev nogen Tid hos sin Stedfader Jesper Kildgaard. Her øvede han sig i at prædike baade for Stedfaderen og de andre Præster i Byen, til Menighedernes „besynderlige Fornøjelse, og haver sl. Hr. Hans Struck i Marslev som og var født i Byen engang fortalt“, at Hr. Christens Stedfader, som ellers var godt lidt af Menigheden, engang i den Anledning skulde have begyndt sin Prædiken saaledes:

„Nye Koste feye altid vel, men de gamle maa dog ruppe Skar-net af.“

1. Marts 1684 blev han ved Mag. Niels Haels' Skrivelse kaldet til Odense som Hører i første Klasse, og da 1686 en anden Hører blev forfremmet, steg han derved til Hører i tredje Lektie. Her arbejdede han indtil 1688, 3. Søndag efter Paaske, d. 7. Maj, da han blev kaldet til at prædike for Hr. Justitsraad Adolf Hans von Holsten paa Langesø, som da var svag, og derefter i Vigerslev Kirke. 12. Maj fik han Kaldsbrev. Hans store Velynder, Thomas Kingo, der havde skaffet ham Brev paa Strynø Kald, naar det blev ledigt, hvilket Kaldsbrev han nu tilbageleverede, indviede ham til Embedet i Vigerslev St. Hansdag, og den 1. Juli blev han indsat af Provsten i Herredet. Skønt det paa de Tider var Skik, at der paa den Dag, Præsten sang sin første Messe, blev indbudt Naboer og andre fornemme fremmede til et Gæstebud i Præstegaarden, hvilket de, som ved Bryllupper „vederlagde ved hæderlig Skænk og Gave“, saa fulgte han dog ikke denne Skik, for at ingen skulde beskyldte ham for Gerrighed.

1688 d. 18. Juli blev Christen Holm og Karen Andersdatter Broholm viet af Hr. Jesper fra Svendborg. Vielsen foregik med kongelig Tilladelse paa Gaarden Broholm i Brylle Sogn.

Den 17. Juli 1688 fik Hr. Holm ifølge Fyenske og Smaalandske Register kongelig Oprejsning, „formedelst at hans Hustrue befrygter sig at komme for tilig i Barselseng efter deris Bryllup.“

Holms egen Ansøgning, der findes i Indlæg til F. og Sm. Register den 17. Juli 1688 Nr. 40, lyder saaledes:

Stormegtigste Allernaadigste
Arve Konge og Herre.

Eders kongl. Maj.^t for aarsagis ieg saa allerveemodigst som allerunderdanigst at andrage hvorledis Jeg af Meniskelig Daarlighed haver forseet mig med min Trolofvede Kiereste, imidlertid ieg var Studiosus og førend ieg til Prest blef ordineret, at ieg befrygter, at hun skal

komme nogle Uger for tillig i Barselseng efter voris bryllup; og som ieg dermed hafver forspildt min Timelig Velfert, medmindre Eders kongl. Maj.t mig af Naade vil opreise, Saa beder ieg allerunderdanigst, at Eders kongl. Maj.t ville sig ofver mig forbarme, og af høy kongl. Mildhed og Naade allernaadigst tillade, at ieg des uaget, mit Predike-Embede maatte tiltræde, nyde og betienne, allernaadigst anseende, at Kaldet lovlig er skeet, og ieg der til dyktig befunden, Saadan Høy kongl. Naade skal ieg idelig bede Gud at belønne saasom

Eders kongl. Maj.st
 Allerunderdanigste
 og allertropligskyldigste Tienner
 Christen Andersen Holm.

Det her ventede Barn er muligvis død tidligt, da jeg ikke finde det omtalt noget Steds siden.¹⁾ Det samme er maaske ogsaa Tilfældet med en Søn, Adolph Christian, der, efter „Vedel Simonssens: Elvedgaards Historie“, skulde være døbt d. 6. September 1693. Karen Broholms Fader, Anders Henningsen Broholm, var Herredsfoged over Odense og Skovby Herreder og Birkedommer i Christiansdals Birk og boede paa Broholm, som han havde for Livstid kvit og fri i Stedet for Løn. Karen Broholm var Enke efter Landthingshører i Odense Peder Meyer, der var Broder til Justitsraad og Landsdommer Andreas von Bergens og Cancellie- raad Jens Drejers Mødre.

Holm anvendte al sin Tid paa sit Embede og Bøger, og han havde gerne en Bogbinder fra Odense boende hos sig, naar han købte Bøger; det var maaske for, at ingen skulde faa at vide, hvilke Bøger det var. Hans Kone passede imidlertid Avlingen og Indkomsterne af Sognefolket. Hertil var hun sikkert ogsaa bedre skikket, thi han var ikke meget talende af sig, uden hvor hans Embede krævede det. Han var gerne tavs i Selskaber, hvilket ses af følgende. Efter et Bryllup, som en af Adelen havde holdt for 2 af sine Folk, og hvortil Herredets Præster havde været indbudt, var der blevet lavet en Nidvise, da man mente, Maaltidet havde været for knapt; i denne stod om Holm:

„Hr. Christen med sin lange Klud
 Hand drev slet ingen ved Sladder ud“.

Ligesom der ogsaa stod om Mag. Jørgen Karstens, Sognepræst i Haarslev:

„Mester Jørgen var saa from og god,
 at han lod sig nøye med en Hønsefod.“

Og saaledes fik hver af Gæsterne en Omgang.

¹⁾ Vigerslev Kirkebog haves først fra 1693. (Red.)

18. April 1705 blev han af Biskop Christian Rudolph Müller beskikket til Viceprovst i Herredet og sad d. 22. April første Gang i Landemodet.

4. Maj 1707 blev han af Biskoppen creeret til Provst i Skovby Herred tilligemed to andre.

Fire Aar før havde Thomas Kingo ganske vist udvalgt Holm til Provst i Skovby Herred efter Mag. Anders Cheldorf, hvis Ligprædiken han holdt; men da Mag. Jacob Hiort i Guldbjerg og Nørre-Sandager, der var ældre i Embede, ogsaa havde Lyst til dette Provsteembede, magede Christen Holm, som Ven af Hiort, det saaledes hos Biskoppen, at Hiort blev Provst i Herredet, til han 1704 forflyttedes til Dalum.

Holm havde i sin Embedstid en ubehagelig Affære, som sikkert medvirkede til at forkorte hans Liv. Første Advents Søndag 1702 meddelte en Standsperson af hans Tilhørere, som samme Dag havde været til Alters, ham, at han Dagen efter vilde vies til en Person, som ogsaa hørte til Menigheden. Hr. Holm undskyldte sig med, at Tiden var for knap, og der var tillige Omstændigheder, der med Rette kunde bevæge ham til for sin egen Sikkerheds Skyld at begære Vielsen udsat i det mindste en Dag, for imidlertid at kunne raadføre sig.

Men her nyttede ingen Indvending, enten skulde han svare ja eller nej. Mandag Morgen vilde Personerne møde i Kirken, og saa stod det til ham, om han vilde røgte sit Embede eller ikke; thi vedkommende vilde ikke, at det maatte rygtes, før alting var forbi. Hvor stille det end skulde ske, var der dog Mandag Morgen mundtlig Forbud hos Præsten, og det med saadanne Ord af en lovkyndig, at det skulde koste Præsten hans Kald og Kjortel, hvis han ikke forhalede Vielsen, saaledes at Forbudet kunde følges videre. Han tog derpaa sin Degn og en Student, der underviste hans Børn, ind for at høre paa dette mundtlige Forbud. Neppe var de, der havde nedlagt Forbud, kommet ud af Gaarden, før der kom Bud fra dem, der vilde vies, at de ventede paa ham i Kirken. Da han kom i Kirken og fortalte, hvad der var hændt, fik han til Svar, at vilde han ikke straks forrette sit Embede, skulde der ogsaa her tages to Mænd til at høre hans Erklæring.

De snakkede imidlertid saa længe for ham, at han troede, de vilde rejse ud af Landet, medens Sagen stod paa, og hvis den ikke faldt ud efter deres Ønske, tage Skylden paa sig, samt at den Person, Hovedposten i Forbudet angik, vilde benægte denne; og derfor viede han dem. Nu blev der et almindeligt Lande-Ry, at man ikke vilde hvile, førend Hr. Holm havde mistet sit Em-

bede. Biskop Kingo, hans oprigtige Ven, mente ogsaa, at han efter Omstændighederne havde gjort bedst i at opsætte Vielsen. Holm blev imidlertid aldrig senere paa mindste Maade mindet om denne Affære; derimod, da den ene af de omtalte Personer døde, førte vedkommende, der havde gjort Forbud, Proces med Enken, der dog ved Højesteret vandt Sagen.

Hvem de omtalte Personer har været, og hvad Forbudet og Processen gik ud paa, véd jeg ikke.

Imidlertid fik den gode Hr. Holm ved denne Lejlighed en „Rørelse“ i sin venstre Side, hvilket dog efter nogen Tids Forløb fortog sig, saa han kunde udføre sit Embede indtil 1712, da hans Sygdom paa Grund af hans Hustrus Død tog saadan Overhaand, at han blev sengeliggende og ganske maalløs. Doktoren Hr. Meinernt opgav ham helt, og Holm selv og Børnene ventede hvert Øjeblik Dødens Komme.

Da kom imidlertid daværende Foged paa Langesø, der som de fleste af Menigheden elskede ham, og meddelte hans Søn, Hr. Anders Holm, at Apoteker og Raadmand Frank i Assens vidste et Raad, der havde hjulpet adskillige, der havde været i lige saa slette Omstændigheder, og han tilbød straks at ride til Assens og hente disse Lægedoms Midler. Han var heller ikke længe om Turen, „skjønt her var 3 Mile hen og lige saa langt tilbage“. Det varede heller ikke længe, efter at Holm havde begyndt at bruge Raadet, før hans Tale bedredes, og han atter kom til at forrette sit Embede. Men da Svagheden ikke helt fortog sig, overdrog han Embedet til sin Søn, Anders Holm, der havde faaet Brev paa Kaldet; derefter flyttede han fra Præstegaarden til en Gaard i Sognet ved Navn Haugaard. Denne Gaard laa nærmere ved Annekskirken, og det var hans Tanke, at fik han nogenlunde Helbred igen, vilde han forrette Embedet i Annekset mod at nyde dettes ringere Indkomster, medens Sønnen havde Sognets og Præstegaardens.

Holm havde købt Haugaard, for at hans Kone skulde bo der efter hans Død; og for at hun intet skulde savne, havde han ladet den ombygge i nøjagtig samme Form som Vigerslev Præstegaard. Det gik imidlertid anderledes, for hans Kone døde d. 31. Juli 1711 og blev begravet Fredag d. 7. August, medens han selv først døde i 1714 og blev begravet Onsdag d. 13. Juni. Man havde lejet Ligvogn og Studenter (Skoledisciple?) til at følge ham bort, men Sognemændene vilde af Kærlighed til ham endelig bære ham fra Gaarden til Vigerslev Kirke, skjønt Vejen var over $\frac{1}{4}$ Mil lang.

Han blev fulgt til Graven af følgende 5 Sønner:

- 1) *Hr. Anders Holm*, Faderens Eftermand.
- 2) *Hr. Wulf Godske Holm*, Sognepræst for Trøstrup-Korup og Ubberud Menigheder. (Ham skylder Bloch og Vedel Simonsen deres Viden om omtalte Christen Holm (se anvendte Kilder).)
- 3) *Hr. Frederik Christian Holm*, Sognepræst i Svanninge.
- 4) *Gregorius Philip Holm*, Forvalter paa Grevskabet Gyldensteen.
- 5) *Hr. Niels Arctander Holm*, Sognepræst paa Lyø.

Efter Christen Holms Død solgte Arvingerne Haugaard til Oberst Finecke, som boede der, indtil han fik Dallund, som han ifølge Sagnet skal have vundet i Kortspil. Af ham købte Oberst Brüggmann den og boede der, imens han ombyggede Elvedgaard.

Holm havde en Stedsøn, Peder Mejer, der blev Skoleholder i Skalbjerger i Vissenbjerg Sogn, siden i Sanderum og til sidst i Næsbyhoveds-Broby, hvor han døde.

Anvendte Kilder:

- Blochs Manuskript til Fyens Gejstlighed: Add.138 Fol., pag. 219 ff. Universitetsbibl.
- Vedel Simonsen: Bidrag til den fyenske Kongeborg Rugaards, dens Læns og dens Lænsmands Historie — Kbhvn. 1844 — 3. Del, pag. 32 ff.
- Fyenske og Smaalandske Register: 1681—89, pag. 488 Nr. 40.

Endvidere findes Holm omtalt følgende Steder:

- Wibergs Præstehistorie.
Giessings Jubellærere.
Vedel Simonsen: Elvedgaards Historie:
II Hefte, pag. 22, 23, 28, 38, 40, 47, 50, 57, 72, 84, 88.
Personahist. Tidsskrift: 1889, pag. 171, 173; 1929, pag. 245; 1931, pag. 164.
Hauch-Fausbøll: Slægtshaandbogen.
Fyenske og Smaalandske Register: 1681—89, pag. 434; 1699—07, pag. 511; 1708—16, pag. 363.
-